

KİTAPLARA VAKFEDİLEN BİR ÖMRE TUHFİ: İSMAİL E. ERÜNSAL'A ARMAĞAN

Tarih, edebiyat, kütüphanecilik ve arşivcilik alanında pek çok önemli ve özgün çalışmaya imza atan Prof. Dr. İsmail E. Erünsal için hazırlanan *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal'a Armağan* başlıklı eser 2014 yılının Ocak ayında Ülke Armağan Yayınevi'nden çıktı. Kırk üç ayrı yazardan alınan makalelerle vücuda getirilen kitap, iki cilt halinde basılmış ve makaleler İsmail E. Erünsal'ın eser verdiği alanlar olan Tarih, Edebiyat ve Tasavvuf, Kütüphanecilik ve Arşivcilik başlıkları altında bölümlenmiştir.

Bu başlıklara ek olarak, kitabın “Giriş” bölümünde (s. 17-59) Hatice Aynur, Bilgin Aydın ve Mustafa Birol Ülker tarafından İsmail E. Erünsal'ın hayatı ve eserleri kaleme alınmış, ayrıca eserlerinin muhtevası ile ilim dünyasına katkısı ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Yine “Giriş” bölümünde yer alan İsmail E. Erünsal Bibliyografyası ise bu çalışmayı son zamanlarda yayınlanan Armağan kitaplarından ayıran en önemli özelliklerinden biridir. Bibliyografya, Hazırladığı Tezler, Kitapları, Makaleleri, Çevirileri ve Kitap Tanıtımları, Ansiklopedi Maddeleri, Bildirileri, Danışmanlığını Yaptığı Doktora Tezleri ve Yüksek Lisans Tezleri altbaşlıklarıyla kronolojik olarak hazırlanmış olup İsmail E. Erünsal'ın akademik hayatı boyunca verdiği tüm eserlerin külliyatını gözler önüne sermektedir. Bibliyografya bu haliyle; tarih, edebiyat, tasavvuf, kütüphanecilik ve arşivcilik disiplinleriyle ilgilenen araştırmacıların işlerini kolaylaştıracak bir temel kaynaklar listesi olarak da düşünmek de mümkündür. Kitabın “Giriş” bölümden sonra gelen ve birinci cildin ana başlığı olan “Tarih” bölümü (s. 61-626) ise, on dokuz makaleden müteşekkildir ve makaleler kitabın bütününde olduğu gibi yazarların soyadına göre sıralanmıştır. Bu bölümde bulunan yazılar ise sırasıyla şöyledir: Erhan Afyoncu, “Yeni vesikalar ışığında Sabatay Sevi”; M. Akif Aydın, “Osmanlı sulhunun (Pax Ottomana) kurulmasında hukukun rolü”; Bilgin Aydın, “17-19. yüzyıl tahvil ahkam defterlerinde alt serilerin ortaya çıkışı”; Kemal Beydilli, “Joseph Von Hammer-Purgstall (1774-1856) ve *Fundgruben Des Orients (Şark Hazinesi)* dergisi”; Mustafa L. Bilge, “İstanbul Fatih'deki Hafız Ahmed Paşa Külliyesi'nin vakfiyesi”; Feridun M. Emecen, “II. Bayezid'in tarih merakı üzerine bir not: Fenarîzâde Alâeddîn Alî anonim Osmanlı tarihi derlemesi”; Mehmet Genç, “Osmanlı ekonomisinde 19. yüzyılda devletin ticarete müdahalesi: Yed-i vâhid”; Nuray Urkaç Güler, “Gülfem Hatun ve yeni ortaya çıkan vakfiyesi”; Mehmet İpşirli, “Osmanlı vakıflarında idari bozuluklar ve mütevellî”; Hilal

Kazan, “16. asırda telif ettikleri eserler çerçevesinde tarihçilerin himayesi hakkında bazı notlar”; Mustafa S. Küçükbaş, “Medine tarihçisi Semhûdî ve Vefâü'l-Vefâ adlı eseri”; Talip Mert, “Hattat Bakkal Ahmed Arif Efendi (1836-1909) ve ailesi”; Selçuk Mülayim, “Yakın geçmişten kültür ve sanat notları: Türkiye’de 1945 yılı”; Abdülkerim Özeydin, “Büyük Selçuklular’da şahnelik müessesesi ve şahnelilerin taht kavgalarındaki rolü”; Ekrem Tak, “Osmanlı kadılarının ceza davalarına bakma salahiyeti ve şer’iye sicillerindeki had cezalarına dair kayıtlar”; Baki Tezcan, “İbrahim Müteferrika ve *Risâle-i İslâmiyye*”; Kenan Yıldız “Yeni belgeler ışığında Tulumbacıbaşı Gerçek Davud Ağa ve tulumbacı şeritçileri esnafı”; Fehmi Yılmaz, “Osmanlı İmparatorluğunda tütün sektörünün yan kolları: Lüleci ve çubukçu esnafı”; Ali Yücel Yürük, “Lütfî Paşa’nın (ö. 970-1563) Osmanlı haberleşme ve ulaşım sistemine ulak zulmü bağlamında getirdiği yenilikler”.

“Tarih” başlığı altında bulunan makalelerin hepsi gerek birincil kaynak olarak elyazmaları, arşiv belgeleri ve vakfiyeleri gerekse modern kaynakları kullanması açısından oldukça zengindir. Mesela, Erhan Afyoncu, “Yeni vesikalar ışığında Sabatay Sevi” başlıklı makalesinde Sevi’nin hayatıyla ilgili tarafından bulunan yeni bir vesikayı kullanmış ve vesikaların görseli makalenin sonuna eklenmiştir; makale bu bakımdan dikkate değerdir. Bilgin Aydın tarafından yazılan “17-19. yüzyıl tahvil ahkam defterlerinde alt serilerinin ortaya çıkışı” başlığına sahip makale ise, 16. yüzyılda zengin bir muhtevaya sahip olan tahvil ahkâm defterlerinin 17. yüzyılın başlarında ayrıldığı alt serileri incelediği ve tahvil ahkâm defterleri hakkında ayrıntılı bilgi verdiği için önemlidir. Bölümün ilgi çekici bir diğer yazısı olan Kemal Beydilli tarafından kaleme alınmış, “Joseph Von Hammer-Prusgstell (1774-1856) ve *Fundgruben Des Orients* (Şark Hazinesi) dergisi” başlıklı makalede en önemli Osmanlı tarihçilerinden biri olan Joseph Von Hammer-Prusgstell’in ilmi hayatıyla ilgili oldukça ayrıntılı bilgilendirmeden sonra *Fundgruben Des Orients*’in (Şark Hazinesi) ayrıntılı dökümü verilmiştir. Bu dergi ilk kez bu makaleyle birlikte Türkiye’deki araştırmacı ve meraklıların ilgisine sunulmuştur. Kısacası makale, 175 sayfalık hacmiyle başlı başına bir kaynak niteliğindedir. Baki Tezcan’ın “İbrahim Müteferrika ve *Risâle-i İslâmiyye*” başlıklı yazısı da gerek kullandığı kaynaklar ve gerekse *Risâle-i İslâmiyye* üzerine yaptığı incelemeler, dikkate değerdir.

Kitabın ikinci cildi ise, “Edebiyat ve Tasavvuf” ile “Kütüphanecilik ve Arşivcilik” başlığı altında toplanmış makalelerden oluşmaktadır. “Edebiyat ve Tasavvuf” bölümünde (s. 639-989) bulunan makaleler ise şu şekildedir:

Nurettin Albayrak, “Bazı atasözlerindeki anlam belirsizliğinin nedenleri”; Edith Gülçin Ambros, “Halide Nusret Zorlutuna’nın *Hanım Mektupları* ve kadınların toplumsal cinsiyetine bağlı stereotipik iletişim öğeleri”; Hatice Aynur, “I. Mahmûd’un (ö. 1754) kütüphaneleri ve tarih manzumeleri”; M. Uğur Derman, “İbnülemin Mahmud Kemal Bey’in manzum öfkesi”; İnci Enginün, “Nâmık Kemâl (ö. 1888) ve Leskofçalı Gâlib (ö.1867)”; İsmail Güleç, “Baharı şiirle karşılamak: Kenzî ve Nevruzîyyesi”; Heath W. Lowry, “Kavalalı Mehmed Ali Paşa’s Kapı Kethüdası Mehmed Necib Efendi & Necib Paşa endower of the Necip Paşa Kütüphanesi in Tire were one and the same individual”; Ahmet Yaşar Ocak, “Türkiye tasavvuf tarihi yazıcılığında Melâmîler: yaklaşımlar, katkılar, sorunsallar”; Abdülkadir Özcan, “Osmanlı edebiyatında zeyil geleneği”; Jan Schmidt, “The importance of Persian for Ottoman literary gentlemen: two Turkish treatises on aspects of the language by Kemal Pashazade (d. 1536)”; Bahadır Süreli, “Divan şairlerinin kurgulanmış benlikleri olarak mahlaslar”; Fatma Meliha Şen, “Tâcîzâde Ca’fer Çelebi’nin (ö. 921/1515) çevresindeki şairler ve onun için yazılmış şiirler”; Abdullah Uçman, “Melâmet Söndü Şark’ın Her yerinde...”: Yahya Kemal’in “İthaf” manzumesi etrafında bazı düşünceler”; Mustafa Uzun, “Hocazâde” ve “Hâfız” Mehmed Âkif: İstiklâl şairimizin dikkatlerden kaçan önemli iki vasfı”; Christine Woodhead, “The gift of letters: correspondance between Nergisi (d.1634) and Veysi (d. 1627)”.

“Edebiyat ve Tasavvuf” bölümünde bulunan bu özgün on beş makale Türk şiiri, inşası ve şairleri gibi konuları ihtiva etmektedir. Tüm bunlara ek olarak, bu bölümde yer alan “Halide Nusret Zorlutuna’nın *Hanım Mektupları* ve kadınların toplumsal cinsiyetine bağlı stereotipik iletişim öğeleri” başlıklı, Edith Gülçin Ambros tarafından kaleme alınmış olan makale, Halide Nusret Zorlutuna (1901-1984) tarafından yayımlanan *Hanım Mektupları* adlı inşâ kitabını tanıtmakla birlikte bu eser üzerinden 1920’lerin Türkiye’inde kadınların iletişimde bulunurken kendilerine yüklenen rollerine de dikkat çekmektedir ve oldukça ilham vericidir. Yine bu bölümde Hatice Aynur’un “I. Mahmûd’un (ö. 1754) kütüphaneleri ve tarih manzumeleri” başlıklı yazısı ise, şahsi kütüphaneler, onların kitabeleri ve açılışı için söylenen tarih manzumeleri ilişkisini incelemesi bakımından öncü bir çalışma olarak nitelendirilebilir. Ayrıca, makale, kütüphanelere, kitabelere ait ve yazmalardan alınmış görsel öğelerle de zenginleştirilmiştir.

İkinci cildin ikinci ana başlığı olan “Kütüphanecilik ve Arşivcilik” bölümünde (s. 991-1169) bulunan dokuz makale ise sırasıyla şöyledir: Ş. Nail Bayraktar, “Atatürk Kitaplığı’na kazandırılan yeni yazmalardan bir

kesit”; Niyazi Çiçek, “Cumhuriyet arşivinde araştırmaya açılan yeni belgeler ışığında harf devriminin Bulgaristan ve Tataristan’da etkisi”; Ersen Ersoy, “Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil (ö. 1986) Kütüphanesi ve kütüphanede bulunan el yazması dîvânlar”; Esra Karayel Muhacir, “Tarihsel bir veri olarak şer’iyye sicilleri”; Ş. Nihal Somer-İshak Keskin, “Efemera bulunduran / derleyen yerler: bir değerlendirme”; Burçak Şentürk, “Hizmet kurumlarında bilgi yönetimi”; Hüseyin Türkmen, “Türkiye kütüphaneleri Arap harfli basma kitap katalogları üzerine bibliyografik bir değerlendirme (1929-2009)”; Mustafa Birol Ülker, “Gazeteci ve matbaacı Selîm Fâris Şidyâk’ın terekesi”; Asiye Kakırman Yıldız, “Etkin ve verimli bir kütüphane yönetiminde kütüphanecilerin sahip olması gereken temel yetkinlikler”. Türk kütüphanecilik ve arşivcilik çalışmalarının adeta özeti niteliğinde olan ve pek çok sayısal veriyle de zenginleştirilmiş bu dokuz makalenin bundan sonra da bu alanda yapılacak çalışmalar için kaynak niteliği taşıyacağından hiç şüphe yoktur. Makaleler içinden Mustafa Birol Ülker’in, “Gazeteci ve matbaacı Selîm Fâris Şidyâk’ın terekesi” adlı makalesi II. Abdülhamîd döneminin (1876-1909) önemli siyasi figürlerinden Selîm Fâris Şidyâk’ın terekesini incelerken bir gazeteci ve entelektüel olarak onun kültürel kimliğini de ortaya koyması bakımından dikkate değerdir. Kitabın sonuna eklenmiş olan *Seçme Bibliyografya* (s. 171-191) da Armağan’ı zenginleştirmiş olan bir başka unsurdur. Birbirine yakın disiplinler etrafında toplanan makalelerin kimi zaman benzer kimi zaman da aynı kaynakları kullanması sebebiyle birden çok yazıda yer alan ya da bir yazıda birden çok kez kullanılan kaynaklar seçilerek bu bibliyografya oluşturulmuştur.

Kitabın muhteva özelliklerinden bahsettikten sonra son olarak, Ersu Pekin imzalı tasarımın ve tasarımda kullanılan İsmail E. Erünsal fotoğraflarının Armağan’ın en özgün yönlerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tüm yönleriyle *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal’a Armağan* kitabı tarih, edebiyat, tasavvuf, kütüphanecilik ve arşivcilik ile ilgilenen herkes için bir kaynak kitap niteliğindedir.

Nazlı VATANSEVER*

* Doktora öğrencisi, Viyana Üniversitesi, nntsvr@gmail.com